

ظرفیت تحمل توسعه گردشگری روستایی و تدوین برنامه راهبردی روستای قلات (شهرستان شیراز)

سعیدرضا اکبریان رونیزی^{۱*} و رعنا شیخ بیگلر^۱

تاریخ پذیرش: ۲۴ آبان ۱۳۹۵

تاریخ دریافت: ۲۳ فروردین ۱۳۹۵

چکیده

امروزه پایداری به عنوان رویکردی غالب برای توسعه گردشگری روستایی، مورد توجه برنامه‌ریزان و محققان این حوزه است. بر همین اساس در پژوهش حاضر سعی گردیده تا با تعیین ظرفیت تحمل بر مبنای نحوه نگرش جامعه میزبان به گردشگری بستر مناسبی برای نیل به توسعه پایدار گردشگری در روستای قلات (شهرستان شیراز) فراهم گردد. به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از دو روش اسنادی و میدانی و به منظور تجزیه و تحلیل آن‌ها از روش‌های آماری (توصیفی استنباطی) و روش SWOT استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل خانوارهای ساکن و گردشگران روستای مورد مطالعه است که بر اساس روش کوکران تعداد ۲۶۳ خانوار و نیز ۲۶۳ گردشگر به عنوان حجم نمونه تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب گردیدند. با توجه به اثرات و پیامدهای درک شده از سوی ساکنین محلی نتایج به دست آمده نشان از نامطلوب بودن ماهیت توسعه گردشگری و نزدیک شدن به آستانه اشباع ظرفیت تحمل گردشگری در روستای مورد مطالعه داشت که البته در این ارتباط تفاوت معناداری بین دیدگاه جامعه میزبان بر اساس وضعیت شغلی آن‌ها وجود داشت. هم‌چنین نتایج بررسی‌ها نشان داد راهبرد تدافعی به عنوان راهبردی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری در روستای مورد مطالعه می‌بایست مورد توجه قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار، توسعه گردشگری، جامعه میزبان.

۱ - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شیراز
(* - نویسنده مسئول: akbarian@shirazu.ac.ir)

مقدمه

طی چند دهه اخیر گردشگری روستایی به عنوان ابزاری برای دستیابی به رشد اقتصادی، اجتماعی و نیز بازآفرینی در نظر گرفته شده است (شارپلی^۱، ۲۰۰۲). گردشگری روستایی موجب رشد اقتصادی، ایجاد تنوع و ثبات در اشتغال، پویایی تجارت و صنایع، گسترش فرصت‌ها برای رشد درآمد به صورت فعالیت‌های جداگانه، ایجاد بازارهای جدید برای محصولات کشاورزی و گسترش مبنای یک اقتصاد منطقه‌ای می‌شود (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۵). در این بین با مطرح شدن رویکرد پایداری در مباحث مربوط به توسعه، رویکرد پایداری نسبت به گردشگری روستایی توسط بسیاری از اندیشمندان که بیشتر نگران حفظ اقتصاد و محیط‌زیست هستند، پذیرفته شده است. این اعتقاد وجود دارد که گردشگری و تفریحات بیش از پیش در حال تبدیل شدن به بخش مهمی از ساختار اجتماع‌ها روستایی است که این امر به طور غیرمستقیم توجه به پایداری از نظر فرصت‌های گردشگری، هماهنگ‌سازی این فرصت‌ها و قابلیت آن‌ها در جذب و تدویم گردشگری را مد نظر قرار می‌دهد (باتلر و هال^۲، ۱۹۹۸). بنابراین توسعه فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی بدون توجه به مباحث و مفاهیم پایداری امکان‌پذیر نیست. توسعه گردشگری صرف در این نواحی راه به جایی نبرده، آینده فعالیت‌ها و عرصه‌های گردشگری روستایی را با چالش‌ها و موانعی روبرو می‌سازد (علیقلی زاده، ۱۳۸۶).

توسعه پایدار گردشگری دارای مفهوم کلیدی با عنوان ظرفیت‌پذیری است. واژه ظرفیت‌پذیری از علم اکولوژی برگرفته شده است. ظرفیت‌پذیری مبین این واقعیت است که هر محیطی اعم از محیط طبیعی و یا مصنوعی دارای ظرفیت خاص و میزان بارگذاری معینی است (تولایی، ۱۳۸۶). مطالعه بر روی ظرفیت تحمل به عنوان یک رویکرد مدیریتی در حوزه تفریح، در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به اوج خود رسید و این زمانی بود که رشد کاربری تفریحی در ایالات متحده موجب افزایش نگرانی در مورد میزان استفاده و انواع فعالیت‌ها در مکان‌های تفریحی شد (ضیائی و شکاری، ۱۳۹۲).

مرور ادبیات نشان می‌دهد از جمله شاخص‌های کلیدی در بررسی آستانه ظرفیت تحمل مقاصد گردشگری، نحوه-نگرش جامعه میزبان به گردشگری (و اثراتی که آن‌ها درک می‌کنند) می‌باشد. از این رو به منظور درک و ارزیابی مداوم عقاید، طرز فکر و تصورات ساکنان و گردشگران نسبت به توسعه گردشگری در حوزه‌های مقصد، عمدتاً از شاخص‌های ذهنی استفاده شده و تلاش‌ها در جهت بسط این نوع شاخص‌ها بوده است (رهنمایی و دیگران، ۱۳۸۷). در همین ارتباط باید به تئوری مبادله اجتماعی اشاره نمود که به عنوان چارچوب تئوریک برای درک واکنش جامعه میزبان نسبت به گردشگری مورد توجه است. در این تئوری ساکنان، گردشگری را بر اساس هزینه و منفعت به دست آمده ارزیابی می‌کنند (بریدا^۳، ۲۰۱۰). در این خصوص باید توجه داشت گردشگری فعالیتی است با اثرات و پیامدهای متفاوت مطلوب و نامطلوب (چوی و همکاران^۴، ۲۰۰۶) و زمانی که گردشگری در مقصد دارای رشد سریع و روزافزون باشد و ظرفیت

1- Sharpley

2- Butler and hall

3 - Brida

4 - Choi et al

تحمل اجتماعی به حد نهایی خود برسد، در نتیجه پس از مدتی با اشباع ظرفیت‌های حوزه مقصد، عملکرد گردشگری برای ساکنان محلی غیرقابل تحمل می‌شود (رهنمایی و همکاران، ۱۳۸۷).

با این توصیف نگرش جامع برای توسعه کل ساختار گردشگری و مدیریت راهبردی کارکردهای مربوطه ضروری است، به شکلی که با بافت طبیعی و محیط فرهنگی - اجتماعی عرضه کارکرد صنعت گردشگری، سازگار باشد و در این صورت است که می‌تواند نقش عمده‌ای در کاهش اثرات منفی در راستای پایدارسازی جوامع ایفا نماید که این امر مستلزم داشتن برنامه راهبردی مشخص در توسعه گردشگری است (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲).

از جمله نواحی که فعالیت گردشگری همواره در آن‌ها روبه‌رو رشد است، نواحی روستایی خوش آب و هوای پیرامون کلان‌شهرها است. گردشگری پیرامون هر فضای جغرافیایی در روندی از تطبیق‌پذیری جاذبه‌ها، سکونت‌گاه‌ها و تسهیلات مورد نیاز، انجام می‌گیرد (کدیور و سقایی، ۱۳۸۵). ویژگی‌های جامعه صنعتی سبب شده بسیاری از مردم به تفرج‌گاه‌های طبیعی دور از شهرها روی آورند. پیچیدگی و تراکم موجود در زندگی‌های شهری، عده زیادی از مردم را متوجه نواحی پیرامون شهری می‌کند و در این میان مناطقی که دارای توان‌های طبیعی با ارزش‌تری هستند بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد (علیزاده، ۱۳۸۲) در همین رابطه می‌باید به این موضوع اشاره نمود که به علت آن‌که انگیزه اصلی گردشگری در مقیاس خرد بیشتر تفریح در هوای آزاد است، تفرج‌گاه‌های پیراشهری به‌عنوان مقاصد گردشگری اهمیتی دوچندان می‌یابد. این تفرجگاه‌ها که عمدتاً در نواحی روستایی شهرها و کلان‌شهرها هستند به علت دارا بودن قابلیت‌های طبیعی به‌عنوان مقاصد برای فعالیت گردشگری برگزیده می‌شود. در استان فارس از جمله روستاهای نزدیک کلان‌شهر شیراز که به‌سبب وجود جاذبه‌های مختلف و متفاوت گردشگری، همواره تعداد بی‌شماری از گردشگران را برای گذران اوقات فراغت و تفریح به خود جلب می‌نماید، روستای قلات است که در نزدیکی شهر شیراز قرار دارد. به‌طور کلی، تحقیق حاضر در صدد پاسخگویی به سؤالات زیر است؛ به‌طوری که بتوان از این رهگذر توسعه پایدار گردشگری را تسهیل نمود.

۱) از نگاه جامعه میزبان و با تأکید بر اثرات گردشگری در حال حاضر ظرفیت تحمل گردشگری در روستای قلات چگونه است؟

۲) از لحاظ وضعیت شغلی چه تفاوتی بین درک ساکنان محلی از اثرات توسعه گردشگری وجود دارد؟

۳) برای توسعه گردشگری در روستای قلات چه نوع برنامه راهبردی باید مورد توجه قرار گیرد؟

توسعه پایدار گردشگری توسط محققان زیادی به‌صورت جامع مورد بررسی قرار گرفته‌است (موفات و مونت^۱، ۱۹۹۸؛ مورفی^۲، ۱۹۹۴؛ توسان^۳، ۱۹۹۶، هاریس و لیاپر^۴، ۱۹۹۵). این اعتقاد وجود دارد که توسعه پایدار گردشگری

1- Mowforth and Munt 1998

2- Murphy

3- Tosun

4- Harris and Leiper

می‌باید به‌عنوان یک پارادایم انطباقی به‌عنوان قسمتی از مفهوم اصلی توسعه و توسعه پایدار در نظر گرفته شود و به‌عنوان جزئی سہیم در اهداف توسعه پایدار و توسعه به‌صورت کلی در نظر گرفته شود. توسعه پایدار گردشگری باید در تمام انواع توسعه‌های گردشگری داخل شده و یا حداقل با مبانی اصلی توسعه در هر زمان و در هر مورد توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازها و آمال‌شان تناقض نداشته‌باشد (توسان^۱، ۱۹۹۸). به‌نظر می‌رسد تعریف مورفی از توسعه پایدار گردشگری نقش عمده‌ای در نزدیک نمودن توسعه پایدار گردشگری به مفاهیم اصلی توسعه پایدار داشته باشد، وی بیان می‌کند که توسعه پایدار گردشگری یعنی گردشگری که در یک مکان (جامعه، محیط) شکل گرفته و توسعه یابد به‌گونه‌ای که در یک دوره زمانی نامحدود به‌صورت پایدار برقرار و محیط (انسانی و فیزیکی) را دستخوش تغییر و دگرگونی ننموده و مانع توسعه موفق سایر فعالیت‌ها نگردد (باتلر، ۱۹۹۳).

توسعه پایدار گردشگری دارای دو جنبه اصلی حفاظت از «محیط‌زیست» و «منابع و میراث فرهنگی جوامع» و یک مفهوم اساسی یعنی «ظرفیت تحمل» یا ظرفیت پذیری است. این جنبه‌ها سرانجام باید در چارچوب ظرفیت پذیری و سنجش مرزهای آن و در قالب تعیین خط‌مشی و برنامه‌ریزی‌های منسجم و یکپارچه به مرحله اجرا گذارده شود (هولوا^۲، ۲۰۰۳). در ارتباط با گردشگری روستایی باید توجه داشت، برای اینکه کارآمد و بالقوه پایدار باشد باید با تعدد و گوناگونی کاربرها، نیازها و تقاضاهایی که مشخصه نواحی روستایی است، هماهنگ شود (رضوانی، ۱۳۸۷).

پایداری گردشگری در نواحی روستایی سبب احیای فرهنگ‌های محلی و سنتی روستاها، تشویق فعالیت‌های جمعی روستائیان، افزایش درآمد روستائیان، ایجاد منابع جدید اقتصادی برای روستائیان، حراست از محیط فرهنگی، اجتماعی و محیط‌زیست روستاها می‌شود (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹). با این توصیف توسعه پایدار گردشگری روستایی فرآیندی است که بر تأمین نیازهای توسعه اجتماع محلی، بهبود زنجیره عرضه تولیدات محلی، تشویق صنایع و حرفه‌های محلی، توسعه متناسب با ظرفیت زیست‌محیطی و اجتماعی محلی و افزایش ثبات درآمد گردشگری تأکید دارد (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰).

از موضوعات مهم در برنامه‌ریزی‌های توسعه گردشگری، ظرفیت تحمل است که توجه به آن در توسعه پایدار گردشگری الزامی است. ارتباط ظرفیت تحمل در گردشگری و توسعه پایدار این است که مفهوم ظرفیت تحمل گردشگری را می‌توان نوع شکلی از توسعه در داخل ظرفیت پذیرش اکوسیستم دانست که با مفهوم توسعه پایدار هم‌خوانی دارد (ساوریادس^۳، ۲۰۰۰). برنامه‌ریزان گردشگری در زمینه ظرفیت تحمل مقصد معتقدند، جامعه میزبان برای رشد و توسعه گردشگری ظرفیت معینی دارد و رشد فراتر از حد ظرفیت آن، منجر به بروز پیامدهای اجتماعی و زیست-محیطی خواهد شد و پس از مدتی کاهش منافع سرمایه‌گذاری‌های گردشگری را در پی خواهد داشت. در این ارتباط همان‌طور که اشاره شد مرور ادبیات مربوطه نشان می‌دهد که در بررسی آستانه ظرفیت تحمل مقاصد گردشگری، نگرش جامعه میزبان و اثراتی که آن‌ها درک می‌کنند به‌عنوان مرجع و مقیاس اندازه‌گیری مورد استناد قرار می‌گیرند.

1- Tosun
2 - Holjeva
3- saveriades

در یک جمع‌بندی کلی ملاحظه می‌شود پایداری به‌عنوان رویکرد اساسی و بنیادین برای توسعه گردشگری در برنامه‌ریزی‌ها و سیاستگذاری‌ها جای باز کرده و متعاقب آن محققان بی‌شماری در راستای ترجمان این پارادایم تلاش نمودند که منجر به مطرح شدن چارچوب‌های مفهومی، مدل‌ها، شاخص‌ها و ابزارهای مختلفی گردید که از جمله می‌توان به برنامه‌ریزی راهبردی اشاره نمود. در ادبیات برنامه‌ریزی، اغلب برنامه‌ریزی راهبردی مناسب تراز سایر برنامه‌ریزی‌ها برای مدیریت تغییرات مد نظر است. ویژگی اصلی این برنامه‌ریزی، «ایجاد تناسب» میان منابع و قابلیت‌ها با محیط پیوسته در حال تغییر است (سوتریو و کوکوسیسی^۱، ۲۰۱۰). در برنامه‌ریزی راهبردی، اصل بر این است که با بهره‌جستن از فرصت‌های خارجی و پرهیز از اثرات ناشی از تهدیدات خارجی و با کاهش دادن آن‌ها به تدوین راهبرد پرداخت و از سوی دیگر در تدوین این راهبردها، هدف این نیست که بهترین راهبرد مشخص شود، بلکه هدف تعیین راهبردهای قابل اجرا است (هادیانی و همکاران، ۱۳۹۱). در ارتباط با گردشگری برای مدیران یک سؤال جدی در رابطه با راهبرد این است که چطور قابلیت‌ها و منابعشان را به کار برند یا چگونه وضعیتی را ایجاد نمایند تا در یک محیط به‌شدت رقابتی و اغلب بی‌ثبات، موفق عمل کنند (استوکس^۲، ۲۰۰۸). در این خصوص باید اذعان داشت، یک رهیافت برنامه‌ریزی راهبردی پایدار، مستلزم ایجاد واحدی از فضا یا چشم‌انداز طبیعی است تا فرآیند برنامه‌ریزی بر مبنای این واحد هدایت شود. این رهیافت، ترکیبی از وابستگی و ارتباط متقابل بین همه عناصر گردشگری و همچنین نیازهای زیرساختی و فیزیکی برای هر کدام از این عناصر است (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲).

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است. به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از دو روش اسنادی و میدانی (ابزار پرسشنامه) استفاده شده‌است. جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه سرپرستان خانوارهای ساکن در روستا و گردشگرانی که به این روستا مراجعه دارند، می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۶۳ خانوار و در تناظر با آن و به دلیل عدم وجود آمار دقیق تعداد ۲۶۳ گردشگر به‌عنوان نمونه آماری تعیین و به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. پرسشنامه‌های پژوهش در روزهای تعطیلات آخر هفته که اوج مراجعه گردشگران به روستا است تکمیل گردیده‌است. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه برنامه راهبردی توسعه گردشگری روستا از روش‌های آماری (توصیفی و استنباطی) و نیز تکنیک تحلیلی سوات^۳ استفاده شده‌است.

روستای قلات در ۳۶ کیلومتری شمال غرب شهر شیراز در محدوده بخش مرکزی این شهرستان واقع شده‌است. این روستا مطابق با آمار سال ۱۳۹۰ دارای ۲۹۸۸ نفر جمعیت و ۸۲۷ خانوار است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). روستای مذکور از جمله روستاهای مهم و معروف گردشگری پیرامون کلان‌شهر شیراز است. وجود آبشار، چشمه، رودخانه‌های شب‌شتری و چشمه انجیری، کلیسای قدیمی، باغ‌های سرسبز و وسیع، بافت کالبدی معماری خیره‌کننده کوهستانی، آسیاب‌های آبی، گورستان قلات، نوع حجاری و حکاکی سنگ‌های آن و قلعه قزل ارسلان از مهم‌ترین جاذبه‌های

1- Soteriou and Coccossis

2- Stokes

3 - swot

گردشگری روستا به شمار می‌آید که سبب گردیده همواره در فصول تابستان و بهار گردشگران بی‌شماری به این روستا مراجعه داشته‌باشند. البته با توجه به قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری بیان شد، روستا دارای محدودیت‌های مختلفی به‌منظور توسعه پایدار گردشگری است که می‌طلبد با تدوین برنامه راهبردی در راستای کاهش و از بین بردن آن‌ها گام برداشت.

نتایج و بحث

از مجموع سرپرستان خانوارهای مورد مطالعه ساکن در روستای قلات ۹۴/۶۷ درصد مرد، ۵/۳۳ درصد زن بوده که بیشترین آن‌ها (۳۹/۹۲ درصد) تحصیلات متوسطه داشته‌اند. از لحاظ وضعیت شغلی ۴۷/۵۱ درصد آن‌ها در بخش خدمات فعالیت داشته و نیز بررسی وضعیت شغلی پاسخگویان نشان می‌دهد حدود ۲۵ درصد آن‌ها وابستگی شغلی به بخش گردشگری دارند. از مجموع تعداد گردشگران نمونه این روستا ۷۴/۱۴ درصد مرد و مابقی را زنان تشکیل داده که بیشتر آن‌ها (۷۶ درصد) دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر بوده‌اند. از لحاظ محل سکونت ۹۳/۴ درصد گردشگران در شهر شیراز و بقیه ساکن سایر شهرها و استان فارس بوده‌اند.

اثرات توسعه گردشگری با تأکید بر درک جامعه میزبان

همان‌گونه که مطرح شد در این پژوهش ظرفیت تحمل بر اساس اثرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست-محیطی درک شده از سوی ساکنان محلی یعنی بعد جامعه میزبان مورد بررسی قرار گرفته‌است. بر همین اساس نتایج حاصله از مطالعات میدانی به تفکیک ابعاد اثرات گردشگری بیانگر آن است که گردشگری در روستای مورد مطالعات اثرات و پیامدهای مثبت و منفی مختلفی بر جای گذاشته‌است. در بعد اقتصادی اثرات مطلوب، گردشگری در روستای مورد مطالعه بیشترین نقش را در ایجاد درآمد برای ساکنین محلی ($\bar{X}=4/12$) داشته که تحت تأثیر معاملات مربوط به زمین، فروش کالاها و خدمات است. از دیگر اثرات مثبت گردشگری در روستای مورد مطالعه که مورد تأیید ساکنین محلی است عبارتند از ایجاد فرصت‌های شغلی ($\bar{X}=3/62$)، تنوع در فرصت‌های شغلی ($\bar{X}=3/35$) و افزایش درآمد نهادهای محلی ($\bar{X}=3/05$). نکته قابل تأمل در اثرات مثبت که انتظار می‌رود با توسعه گردشگری در روستا اتفاق افتاده باشد افزایش سرمایه‌گذاری در زمینه خدمات رفاهی که این شاخص مورد تأیید ساکنین قرار نگرفته‌است ($\bar{X}=2/43$). در همین رابطه نتایج بررسی‌ها بیانگر اثرات نامطلوب گردشگری در روستای قلات است که مهم‌ترین این اثرات افزایش قیمت زمین و مسکن ($\bar{X}=4/76$) است که می‌تواند مسائل و مشکلات بی‌شماری را برای ساکنین محلی خصوصاً جوانان در تهیه مسکن و زمین همراه داشته‌باشد. از دیگر اثرات منفی گردشگری در روستا افزایش هزینه زندگی ($\bar{X}=4/19$) و نیز فصلی بودن درآمد ($\bar{X}=4/01$) است که این وضعیت می‌تواند نقش و تأثیر بسیاری از اثرات مثبت گردشگری همچون ایجاد درآمد را کاهش دهد. اشتغال افراد غیر بومی ($\bar{X}=3/98$) و نیز کاهش فعالیت‌های کشاورزی ($\bar{X}=3/38$) از دیگر اثرات منفی گردشگری در روستای مورد مطالعه می‌باشد که مورد تأیید ساکنین قرار گرفته‌است (جدول ۱).

از دیگر اثرات قابل بررسی گردشگری اثرات مثبت و منفی اجتماعی و فرهنگی است. در این خصوص نتایج نشان می‌دهد که ساکنان محلی بیشتر بر اثرات منفی اجتماعی فرهنگی گردشگری در روستا تأکید داشته‌اند که از مهم‌ترین

آن‌ها الگوبرداری ساکنین محلی از گردشگران ($\bar{X}=4/11$) است که می‌تواند از بین رفتن آداب و رسوم و ارزش‌های سنتی را به همراه داشته‌باشد. در خصوص اثرات مثبت اجتماعی و فرهنگی که مورد تأیید ساکنان است مهم‌ترین آن افزایش سطح آگاهی ساکنان محلی نسبت به اهمیت گردشگری ($\bar{X}=3/31$) است. در همین رابطه باید اشاره نمود که گردشگری در ایجاد و توسعه امکانات تفریحی (به‌عنوان یکی از نیازهای ذی‌نفعان خصوصاً گردشگران) که از جمله اثرات مثبت این بعد می‌تواند باشد از دیدگاه ساکنان محلی ($\bar{X}=2/31$) مورد تأیید قرار نگرفته است (جدول ۱).

گردشگری فعالیتی است که در بستری تحت عنوان محیط شکل می‌گیرد. این بستر از چنان اهمیتی برخوردار است که بدون آن هرگز گردشگری شکل نخواهد گرفت (روس و وال، ۱۹۹۹). بر همین اساس باید اذعان داشت بیشترین اثرات متوجه بعد محیطی است که توجه محققان را به خود جلب نموده و همانطوری که مطرح شد این نوع اثرات بود که تأثیر زیادی در مطرح شدن مفهوم پایداری در گردشگری داشت. نتایج بررسی‌ها در روستای قلات بیانگر آن است که گردشگری اثرات نامطلوب زیست‌محیطی بی‌شماری را به دنبال داشته‌است. از مهم‌ترین آن تخریب چشم‌اندازهای طبیعی روستا ($\bar{X}=4/51$)، تغییر کاربری اراضی روستا ($\bar{X}=4/11$) است که دلیل عمده این شرایط، رشد و توسعه بدون برنامه و انجام گسیخته گردشگری در روستا است. افزایش حجم زباله در روستا ($\bar{X}=4/33$)، آلودگی صوتی ($\bar{X}=4/01$)، آلودگی هوا ($\bar{X}=3/89$)، افزایش فشار ساکنین در بهره‌برداری از منابع روستا ($\bar{X}=3/94$) از دیگر اثرات منفی گردشگری است که مورد تأیید ساکنان محلی قرار گرفته است. در همین رابطه از اثرات مثبتی که توسعه گردشگری در بعد محیطی می‌تواند به همراه داشته‌باشد و در این پژوهش مورد ارزیابی ساکنین قرار گرفته‌است، تنها بهبود کیفیت محیط زیست روستا ($\bar{X}=3/07$) مورد تأیید آن‌ها قرار گرفته‌است. در مجموع ملاحظه می‌شود که گردشگری در روستای قلات به‌عنوان یک عامل مخرب ایفای نقش نموده‌است (جدول ۱).

- تحلیل در ارتباط با وضعیت شغلی پاسخ‌گویان و درک آن‌ها از توسعه گردشگری و اثرات آن، بر اساس نتایج (جدول ۲) با توجه به مقدار *P value* کمتر از ۰/۰۵ مشخص گردید که تفاوت معناداری بین دیدگاه پاسخگویان از لحاظ وضعیت شغلی در ارتباط با اثرات توسعه گردشگری در روستا وجود دارد. در همین ارتباط نتایج نشان داد که افرادی که از گردشگری منفعت می‌برند (افراد شاغل در بخش خدمات وابسته به گردشگری) نسبت به شاغلین دیگر این پژوهش یعنی شاغلین بخش اداری، شاغلین خدماتی غیر وابسته به بخش گردشگری، خصوصاً شاغلین بخش کشاورزی دیدگاه مثبت‌تری نسبت به توسعه گردشگری و اثرات آن در روستای قلات دارند. در این خصوص باید خاطر نشان کرد، یافته‌های پژوهشگران در مناطق مختلف جهان بیانگر آن است که افرادی که از نظر اقتصادی از گردشگری سود می‌برند نسبت به دیگر افراد، دیدگاه مثبت‌تری درباره توسعه گردشگری و اثرات آن دارند.

جدول ۱. اثرات توسعه گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان

میانگین	اثرات	ابعاد
۴/۱۲	ایجاد درآمد برای ساکنین محلی	بعد اقتصادی
۳/۶۲	ایجاد فرصت‌های شغلی	
۳/۳۵	تنوع فرصت‌های شغلی	
۲/۴۳	افزایش سرمایه‌گذاری در زمینه خدمات رفاهی	
۳/۰۵	افزایش درآمد نهادهای محلی	
۴/۷۶	افزایش قیمت زمین و مسکن	
۴/۱۹	افزایش هزینه زندگی	
۳/۳۸	کاهش فعالیت‌های کشاورزی	
۴/۰۱	فصلی بودن درآمد ساکنین	
۳/۹۸	اشتغال افراد غیر بومی	
۳/۳۱	افزایش سطح آگاهی ساکنان محلی نسبت به اهمیت گردشگری	بعد اجتماعی فرهنگی
۲/۹۲	افزایش سطح آگاهی و حساسیت مسئولین نسبت به اهمیت گردشگری	
۲/۷۱	افزایش مشارکت ساکنان محلی در توسعه و عمران روستا	
۲/۲۸	مشارکت ساکنان محلی در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با بخش گردشگری	
۲/۳۱	ایجاد و توسعه امکانات تفریحی	
۳/۱۴	زنده نگه‌داشتن فرهنگ و آداب و رسوم	
۳/۲۵	کاهش دسترسی ساکنان محلی به امکانات و خدمات	
۲/۲۸	فرصت تبادل فرهنگی بین گردشگران و ساکنان محلی	
۴/۰۶	ازدحام و شلوغی	
۴/۱۱	کاهش امنیت اجتماعی	
۳/۹۱	کاهش انسجام و صمیمیت	
۴/۲۲	الگو برداری ساکنان محلی از گردشگران	
۴/۰۶	سلب آسایش جامعه محلی	
۳/۸۹	بروز ناهنجاری‌های اجتماعی	
۳/۰۷	بهبود کیفیت محیط‌زیست روستا	بعد زیست محیطی
۲/۱۸	توجه مدیران محلی به حفاظت از جاذبه‌های طبیعی	
۲/۳۵	توجه و برنامه‌ریزی در راستای دفن مناسب مواد زائد	
۲/۲۲	توجه ساکنان محلی به حفاظت از محیط‌زیست روستا	
۳/۸۹	آلودگی هوای روستا	
۴/۳۳	افزایش حجم زباله روستا	
۴/۰۱	آلودگی صوتی در روستا	
۴/۵۱	تخریب چشم اندازه‌های طبیعی روستا	
۳/۹۴	افزایش فشار ساکنین در بهره‌برداری از منابع روستا	
۴/۱۱	تغییر کاربری اراضی روستا	
۳/۹۴	افزایش ساخت و سازهای کنترل نشده و بی رویه در روستا	

مأخذ: یافته‌های میدانی نگارندگان (۱۳۹۲)

جدول ۲. آزمون تفاوت درک اثرات گردشگری از لحاظ وضعیت شغلی پاسخگویان

شاخص	سطح معناداری	جمع مجزورات	میانگین مجزورات
بین گروهی	۰/۰۰۱	۶۷/۰۲۹	۲۲/۳۴۳
درون گروهی		۷۲/۱۸۳	۰/۳۰۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نگرش ساکنین محلی به توسعه گردشگری

بررسی نگرش ساکنین محلی در ارتباط با توسعه گردشگری نشان از نگرش مثبت آنان دارد؛ به طوری که میانگین معیار رضایت از توسعه گردشگری برابر ۴/۲ و میانگین رضایت از نحوه برخورد گردشگران ۳/۷۱ بوده است. همچنین نتایج نشان می‌دهد که ۹۰/۱ درصد (میانگین امتیاز برابر ۴) از نمونه آماری از توسعه گردشگری در روستا حمایت می‌کنند و نیز ۹۴ درصد (میانگین امتیاز برابر ۴/۱) موافق افزایش تعداد گردشگران در روستا می‌باشند. در مجموع ملاحظه می‌شود که تمایل به توسعه گردشگری در روستای قلات در سطح قابل قبولی قرار دارد.

شناخت عواملی داخلی و خارجی و برنامه راهبردی توسعه گردشگری

با استناد به مطالعات میدانی انجام شده در روستای قلات تعداد ۷ قوت داخلی در برابر ۹ ضعف داخلی و همچنین ۵ فرصت خارجی در برابر ۷ تهدید خارجی شناسایی شدند. بر این اساس ۱۶ نقطه قوت و ضعف (عوامل داخلی) در برابر ۱۲ فرصت و تهدید (عوامل خارجی) مطرح گردیدند؛ به عبارت دیگر تعداد ۱۲ قوت و فرصت به عنوان مزیت‌های توسعه گردشگری در روستای قلات و تعداد ۱۶ ضعف و تهدید به عنوان محدودیت‌ها و تنگناهای پیشروی روستای مورد مطالعه برای توسعه و گسترش گردشگری شناسایی شدند (جداول ۳ و ۴). بررسی میانگین نمرات به تفکیک دیدگاه ساکنان محلی و گردشگران حاکی از آن است که در عوامل داخلی روستا (شامل شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل کلیدی در محیط داخل روستا که تأثیر بالقوه بر مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری در روستا دارد) در بعد قوت-های داخلی از دیدگاه ساکنان، برخورداری باغات، مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی زیبا و از دیدگاه گردشگران عامل وجود رودخانه و پتانسیل‌های گردشگری مرتبط با آن بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. در بین عواملی که به عنوان ضعف داخلی روستا مطرح شده‌اند، پایین بودن مدت زمان اقامت گردشگران در روستا از دیدگاه ساکنین و عامل فقدان تجهیزات و امکانات اقامتی از دیدگاه گردشگران به عنوان مهم‌ترین ضعف داخلی روستا در ارتباط با گردشگری مطرح است. همچنین در بین عوامل خارجی (شامل شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل کلیدی در محیط خارج از روستا که تأثیر بالقوه بر مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری در روستا دارد) در بعد فرصت‌های خارجی، از دیدگاه هر دو جامعه آماری عامل استقرار شهر پرجمعیت شیراز در نزدیکی روستا به عنوان مهم‌ترین فرصت خارجی و در بین عامل‌های تهدیدهای خارجی از دیدگاه ساکنین عامل آلودگی‌های صوتی متأثر از توسعه گردشگری و از دیدگاه گردشگران عامل بی توجهی به قوانین حفاظت از محیط زیست از مهم‌ترین تهدیدها به شمار می‌آیند.

نتایج حاصل از جداول ارزیابی عوامل داخلی و خارجی نشان از آن دارد که با توجه به میانگین امتیازات نهایی به دست آمده (ترکیب امتیازات از دیدگاه ساکنین محلی و گردشگران) برای عوامل داخلی امتیاز برابر ۲/۳۴ و برای عوامل خارجی امتیاز برابر ۲/۲۶ محاسبه شده است.

جدول ۳. ضریب اهمیت عوامل استراتژیک داخلی توسعه گردشگری در روستای قلات

عوامل استراتژیک	مردم			گردشگران		
	میانگین نمرات	ضریب اهمیت	رتبه	میانگین نمرات	ضریب اهمیت	رتبه
S1	۴/۲۴	۰/۰۶۸	۴	۳/۸۹	۰/۰۶۲	۴
S2	۳/۲۸	۰/۰۵۴	۳	۳/۳۳	۰/۰۵۳	۳
S3	۳/۹۶	۰/۰۶۴	۴	۴/۰۸	۰/۰۶۵	۴
S4	۳/۵۷	۰/۰۵۸	۳	۳/۹۶	۰/۰۶۳	۳
S5	۳/۶۶	۰/۰۵۹	۳	۳/۳۹	۰/۰۵۴	۳
S6	۴/۰۹	۰/۰۶۶	۴	۳/۷۵	۰/۰۶۰	۴
S7	۳/۲۳	۰/۰۵۲	۳	۲/۷۹	۰/۰۴۵	۳
W1	۳/۸۹	۰/۰۶۳	۱	۴/۴۰	۰/۰۷۰	۱
W2	۳/۹۹	۰/۰۶۴	۱	۴/۵۶	۰/۰۷۳	۱
W3	۴/۱۱	۰/۰۶۶	۱	۴/۴۴	۰/۰۷۱	۱
W4	۳/۶۹	۰/۰۵۹	۲	۳/۸۹	۰/۰۶۲	۲
W5	۳/۷۶	۰/۰۶۱	۲	۴/۲۱	۰/۰۶۷	۲
W6	۴/۰۲	۰/۰۶۵	۲	۴/۵۴	۰/۰۷۳	۲
W7	۴/۲۲	۰/۰۶۸	۱	۳/۲۸	۰/۰۵۴	۱
W8	۳/۸۹	۰/۰۶۳	۲	۴	۰/۰۶۴	۲
W9	۴/۳۳	۰/۰۷۰	۲	۳/۹۳	۰/۰۶۳	۲
جمع کل	۶۲/۰۳	۱		۶۲/۵۴	۱	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۴. ضریب اهمیت عوامل استراتژیک خارجی توسعه گردشگری در روستای قلات

عوامل استراتژیک	مردم			گردشگران		
	میانگین نمرات	ضریب اهمیت	رتبه	میانگین نمرات	ضریب اهمیت	رتبه
O1	۳/۲۸	۰/۰۶۶	۴	۴/۲۱	۰/۰۸۵	۴
O2	۳/۲۵	۰/۰۶۴	۴	۳/۷۵	۰/۰۷۶	۴
O3	۳/۸۹	۰/۰۷۶	۴	۳/۷۶	۰/۰۷۶	۴
O4	۴/۲۵	۰/۰۸۳	۳	۴/۲۶	۰/۰۸۶	۳
O5	۴/۶۶	۰/۰۹۱	۳	۴/۲۹	۰/۰۸۷	۳
T1	۴/۷۵	۰/۰۹۳	۲	۴/۵۶	۰/۰۹۲	۲
T2	۴/۲۳	۰/۰۸۳	۲	۲/۵۶	۰/۰۵۲	۲
T3	۴/۲۸	۰/۰۸۶	۱	۳/۶۶	۰/۰۷۴	۱
T4	۴/۶۳	۰/۰۹۱	۲	۴/۷۶	۰/۰۹۶	۲
T5	۴/۵۵	۰/۰۸۹	۱	۴/۵۳	۰/۰۹۲	۱
T6	۴/۴	۰/۰۸۶	۱	۴/۴۵	۰/۰۹۰	۱
T7	۴/۶۶	۰/۰۹۱	۱	۴/۶۳	۰/۰۹۴	۱
جمع کل	۵۱/۰۳	۱		۴۹/۴۲	۱	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

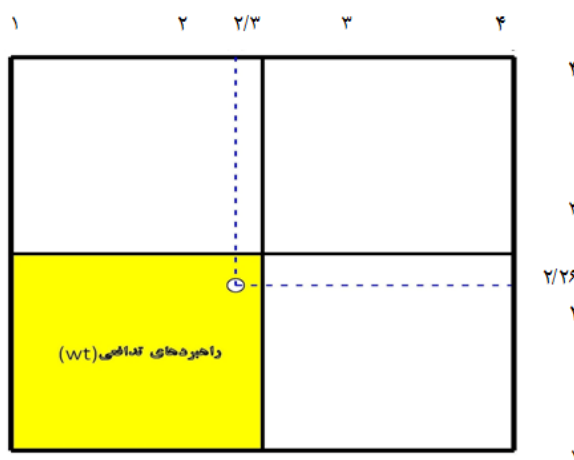
در همین ارتباط با لحاظ نمودن ارقام مذکور بر محور مختصات تعیین نوع برنامه‌راهبردی ملاحظه می‌شود

امتیازات در موقعیت ربع چهارم قرار می‌گیرد، بنابراین در توسعه گردشگری روستای قلات می‌بایست در راستای به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از نقاط ضعف و تهدیدها با «برنامه راهبردی تدافعی» گام برداشت (جدول ۵ و شکل ۱).

جدول ۵. امتیازات نهایی برای عوامل داخلی و خارجی

عوامل	ساکنین محلی	گردشگران	میانگین کل
داخلی	۲/۳۶	۲/۳۲	۲/۳۴
خارجی	۲/۲۳	۲/۳	۲/۲۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

شکل ۱. راهبرد توسعه گردشگری در روستای قلات

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه پایداری به‌عنوان رویکردی بنیادین برای توسعه گردشگری روستایی مورد توجه است. در همین ارتباط از موضوعات مهم در راستای نیل به توسعه پایدار گردشگری سنجش ظرفیت تحمل و نیز برنامه راهبردی توسعه گردشگری است. بر همین اساس در این پژوهش با شناخت اثرات گردشگری به بررسی ظرفیت تحمل توسعه گردشگری و نیز برنامه راهبردی توسعه این فعالیت در روستای قلات (واقع در شهرستان شیراز) اقدام شد. نتایج به دست آمده نشان داد که گردشگری در روستای قلات اثرات و پیامدهای مختلف مثبت و منفی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و زیست‌محیطی بر جای گذاشته است. هر چند اثرات مثبت گردشگری در برخی از مؤلفه‌ها مورد تأیید قرار گرفت (همچون ایجاد درآمد برای ساکنین محلی، ایجاد فرصت‌های شغلی، تنوع فرصت‌های شغلی، افزایش سطح آگاهی ساکنان محلی نسبت به اهمیت گردشگری، بهبود کیفیت محیط زیست روستا) اما اثرات منفی آن بیشتر بوده است. به طوری که در بعد اقتصادی از مجموع ۵ اثر مثبت ۸۰ درصد مورد تأیید و در بعد اثرات منفی هر ۵ اثر

منفی مورد تأیید قرار گرفت، در همین ارتباط میانگین اثرات مثبت و منفی به ترتیب برابر $X=۳/۳۱$ و $X=۴/۰۶$ محاسبه شد. در بعد اجتماعی فرهنگی از مجموع اثرات مثبت تنها $۳۳/۳۳$ درصد با میانگین $۲/۹۵$ مورد تأیید قرار گرفت در صورتی که از لحاظ اثرات منفی هر ۸ مورد ($X=۳/۸۴$) تأیید شد و نهایتاً در بعد زیست‌محیطی هر ۷ اثر منفی با میانگین برابر $۴/۱$ مورد تأیید قرار گرفت. در مجموع میانگین اثرات مثبت برابر $۲/۹$ و میانگین اثرات منفی برابر ۴ محاسبه گردید. بنابراین ملاحظه می‌شود تفاوت فاحشی بین عملکرد گردشگری از لحاظ اثرات منفی و اثرات مثبت در روستای قلات وجود دارد که این نشان از نامطلوب بودن ماهیت توسعه گردشگری و نزدیک شدن به آستانه اشباع ظرفیت تحمل گردشگری در روستای مورد مطالعه است. همچنین نتایج نشان داد بین اثرات گردشگری در ابعاد سه-گانه و نیز بین درک ساکنان محلی از اثرات بر اساس وضعیت شغلی آنان تفاوت معنادار آماری وجود دارد.

نتایج بررسی حمایت جامعه محلی از توسعه گردشگری در روستای مورد مطالعه نشان داد مردم روستا از گردشگری و توسعه آن حمایت می‌کنند و موافق توسعه آن در روستا می‌باشند. البته با توجه به نگرش آن‌ها پیرامون اثرات گردشگری می‌توان ادعان داشت حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری متأثر از اثرات مثبت اقتصادی گردشگری است. این وضعیت با مطالعه کینگ و همکاران (۱۹۹۲)، لیندبرگ و جانسون^۱ (۱۹۹۷)، هورن و سیمونز^۲ (۲۰۰۲) و رضوانی و همکاران (۱۳۹۰) مبنی بر اینکه ساکنان محلی به‌رغم آن‌که از بسیاری اثرات منفی و نامطلوب گردشگری آگاه هستند اما به دلیل برخی منافع اقتصادی که گردشگری برای آن‌ها و جامعه‌شان همراه داشته از توسعه آن حمایت می‌نمایند، هم‌خوانی دارد. با این توصیف باید توجه داشت هر چند مردم موافق توسعه گردشگری هستند و از آن حمایت دارند اما با عنایت به اینکه گردشگری در روستای مذکور خودجوش و بدون هیچ‌گونه برنامه‌ریزی راهبردی شکل گرفته و همچنان در حال توسعه است از یک طرف و از طرف دیگر اثرات منفی مشهودی که توسعه گردشگری در روستا در پی داشته و یقیناً با گذشت زمان بیشتر و البته مشهودتر هم می‌گردد که خود افزایش نگرانی‌های زیست‌محیطی جامعه میزبان را به دنبال دارد، قطعاً ظرفیت تحمل گردشگری روستا را در آینده با چالش اساسی روبرو خواهد نمود و به تبع عدم حمایت و استقبال مردم از توسعه گردشگری را به دنبال خواهد داشت. با این تفاسیر توسعه گردشگری می‌باید بر مبنای برنامه‌راهبردی و استراتژیک انجام گیرد بر همین اساس در این پژوهش با شناسایی عوامل داخلی و خارجی به ارائه برنامه‌راهبردی اقدام گردید که نتایج نشان داد راهبرد مطلوب پایداری گردشگری در روستای قلات راهبرد تدافعی است یعنی راهبردی به‌منظور به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از نقاط ضعف و تهدیدها؛ که در این ارتباط ۶ استراتژی WT قابل طرح برای توسعه گردشگری در روستای قلات به شرح زیر پیشنهاد می‌گردد که شامل:

WT1 افزایش سطح آگاهی و توانمندسازی ساکنان محلی در ارتباط با توسعه گردشگری؛

WT2 مشارکت و دخالت دادن ساکنان محلی در تهیه و اجرای برنامه‌های توسعه گردشگری؛

WT3 حفاظت و صیانت از منابع و جاذبه‌های گردشگری؛

1 - Lindberg and Johnson

2 - Horn and Simmons

WT4 توسعه و ساماندهی امکانات و خدمات رفاهی - تفریحی و توسعه زیرساخت‌ها؛

WT5 ایجاد و توسعه مشاغل محلی در روستا و جلوگیری از فرار سرمایه به بیرون از روستا و به عبارتی بهره‌مندی افراد بومی از منافع گردشگری نه بهره‌مندی افراد غیر بومی؛

WT6 ایجاد امنیت اجتماعی در روستا می‌باشد.

منابع

- افتخاری، ع.، مهدوی، د. و اکبری سامانی، ن. ۱۳۹۲. ارائه الگوی برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان لواسانات کوچک). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۱: ۱۲۶-۱۲۳.
- افتخاری، ع.، مهدوی، د. و پورطاهری، م. ۱۳۹۰. فرآیند بومی‌سازی شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری روستایی در ایران. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۴: ۴۱-۱.
- پاپلی یزدی، م. ح. و سقایی، م. ۱۳۸۵. گردشگری (ماهیت و مفاهیم). انتشارات سمت، تهران، ۲۸۴ ص.
- تولایی، س. ۱۳۸۶. مروری بر صنعت گردشگری. انتشارات دانشگاه تربیت معلم، تهران، ۲۳۲ ص.
- رضوانی، م. ر.، اکبریان رونیزی، س. ر.، افتخاری، ع. ر. و بدری، س. ع. ۱۳۹۰. تحلیل مقایسه‌ای آثار اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی با رویکرد توسعه پایدار مورد مطالعاتی: شهرستان شمیرانات. پژوهش‌های روستایی، ۴: ۶۳-۳۵.
- رضوانی، م. ر. ۱۳۸۷. توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۴۰۰ ص.
- رهنمایی، م. ت.، فرهودی، ر.، دیتمان، آ. و قدمی، م. ۱۳۸۷. بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تأکید بر جامعه میزبان، نمونه موردی: مطالعه شهر کلاردشت. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۶۶: ۱۷-۳۳.
- ضیائی، م. و شکاری، ف. ۱۳۹۲. ظرفیت تحمل اجتماعی و واکنش‌های رفتاری دیدارکنندگان به ازدحام در سایت‌های طبیعی. مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ۳: ۵۱-۳۰.
- علیزاده، ک. ۱۳۸۲. اثرات حضور گردشگران بر منابع زیست محیطی (مورد: بخش طرقله در شهرستان مشهد). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، ۴۴: ۷۰-۵۵.
- علیقلی‌زاده، ن. ۱۳۸۶. اثرات گردشگری بر نواحی روستایی از دیدگاه جامعه میزبان مورد: بخش مرکزی شهرستان نوشهر. رساله دکتری، دانشگاه تهران.

- قدیری معصوم، م.، استعلاجی، ع. و پازکی، م. ۱۳۸۹. گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران، تهران، ۲۵۶ ص.
- کدیور، ع.ا. و سقایی، م. ۱۳۸۵. ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌های پیرامون شهری مطالعه موردی دره اخملد. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۳۸: ۱۳۴-۱۱۱.
- مرکز آمار ایران. ۱۳۹۰. سرشماری عمومی نفوس و مسکن. قابل دسترسی در: www.amar.org.ir، آخرین دسترسی: ۱۳۹۲/۴/۶.
- هادیانی، ز.، احدنژاد، م.، کاظمی زاد، ش. و قنبری، ح. ۱۳۹۱. برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری بر اساس تحلیل SWOT مطالعه موردی: شهر شیراز. فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، ۳: ۱۳۲-۱۱۱.
- Brida, J. G., Disegna, M. and Osti, L. 2010. Resident's perceptions of tourism impacts and attitudes towards tourism policies in a small mountain community. Competence Centre in Tourism Management and Tourism Economics (TOMTE), Free University of Bozen-Bolzano, School of Economics and Management, Bolzano, Italy, 9(1): 37-71.
- Butler, R. W. and Hall, C. M. 1998. Tourism and Recreation in Rural Areas, John Wiley and Sons, Chichester, 261p.
- Butler, R.W. and Hall, C.M. Tourism and recreation in rural areas: myth and reality. In Rural Tourism Management: Sustainable Options, Conference Proceedings, 9-12 Sept 1998. D Hall and L O'Hanlon (ed), Scottish Agricultural College, Auchenvyre, 97-108 (1998)
- Butler, R. W. 1993. Tourism An evolutionary perspective. In J. G. Nelson, R. Butler, & G. Wall, Tourism and sustainable development: monitoring, planning, and managing. Waterloo: Heritage Resources Centre, University of Waterloo, 2643 p.
- Byrd, E., Bosley, H. and Dronberger, M. 2009. Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30: 693-703.
- Choi, H. C. and Sirakaya, E. 2005. Sustainability indicators for managing Community tourism. *Journal of Tourism Management*, 27:1274-1289.
- Harris, R. and Leiper, N. 1995. Sustainable tourism: An Australian perspective. Australia: Butterworth Heinneman, 156 p.
- Holjevac, I. 2003. A vision of tourism and the hotel industry in the 21st Century. *Hospitality Management*, 22: 129-134.
- Horn, C. and Simmons, D. 2002. Community adaptation to tourism: comparisons between Rotorua and Kaikoura, New Zealand. *Tourism Management*, 2:133-143.
- King, B., Pizam, A. and Milman, A. 1993. Social impacts of tourism: Host perceptions. *Annals of tourism Research*, 4: 650-665.

- Lindberg, K. and Johnson, R. L. 1997. Modeling resident attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research*, 2: 402-424.
- Liu, Z. 2003. Sustainable tourism development: A critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 6:459-475.
- Mowforth, M. and Munt, I. 1998. *Tourism and sustainability: New tourism in the Third World*. London: Routledge.
- Murphy, P. 1994. Tourism and sustainable development. In W. Theobald, *Global tourism: The next decade*. Oxford: Butterworth, 274-290
- Ross, S. and Wall, G. 1999. Ecotourism: Towards congruence between theory and practice. *Journal of Tourism Management*, 20: 123-132.
- Saveriades, A. 2000. Establishing the social tourism carrying capacity for the tourist resorts of the east coast of the republic of Cyprus. *Tourism management*, 21:147-156.
- Sharpley, R. 2002. Rural Tourism and the Challenged of tourism diversification: the case of Cyprus. *Tourism Management*, 23: 233-344.
- Soteriou, E. C. and Coccossis, H . 2010. Integrating Sustainability into the Strategic Planning of National Tourism Organizations. *Journal of Travel Research*, 49: 191-205.
- Stokes, R. 2008. *Tourism strategy making: Insights to the events tourism domain*. *Tourism Management*, 29: 252-262.
- Tosun, C. 1998. De"icits in approaches to tourism development planning in developing countries: The case of Turkey. International conference of international travel and tourism: Policy, law and management, Newcastle upon Tyne: University of Northumbria. 19-21 April 1998.
- Tosun, C. 1996. Approaches to tourism development planning at subnational level: A case study of Cappadocia in Turkey. Unpublished MPhil thesis, Strathclyde University, The Scottish Hotel School, Glasgow, UK.

The Tolerance Capacity of rural tourism development and Arranging Strategic Plan, for Village of Qalat (Shiraz Sub-Province)

Saeed Reza Akbarian Ronizi^{1*} and Rana Shaykh-Baygloo¹

Received: 11 April, 2016

Accepted: 14 November, 2016

DOI:10.22048/rdsj.2017.28315.1368

Abstract

Nowadays, sustainability is considered by planners and researchers to be a dominant approach for development of rural tourism. In this respect, a variety of research studies have been done for studying this paradigm leading to introduction of various conceptual frameworks such as sustainability and strategic planning of tourism development. In this way, the present study attempts to provide a convenient basis for sustainable tourism development in the Qalat village located in the Shiraz sub-province through determining the sustainability based on the viewpoints of the host society about on tourism, and offering the appropriate strategic plan. This study is an applied research with the descriptive analytic method. The needed data has been gathered through library studies and field work. Descriptive statistical methods were carried out for data analysis. Statistical population of the research includes tourists and local native families. Analysis of local residents' perceptions shows undesirability of tourism development and approaching the threshold of saturation of sustainability of the tolerance of tourism. Yet, there exists a significant difference among the host society population's view based on their employment condition. Considering the results of this study, adopting a defensive strategy is necessary in the policy making and planning development of rural tourism in the village under study.

Keywords: Sustainable Development, local inhabitants, Qalat, Tourists, Tourism.

1 - Assistant Professor, Department Geography, Faculty of Humanity, Shiraz University
(*-Corresponding author E-mail: akbarian@shirazu.ac.ir)